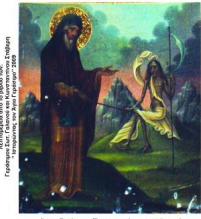


Ιερός Νεός Άγιος Ερφήης, οσού Αϊώλου Αθηνών



Άγιος Γεράσιμος, Άγιος του γένους του Γένους
Ασκήσιος και εν Αθήναις, του οποίου οσού Αϊώλου Αθηνών.
Μικρογραφία από τον Άγιον Γεράσιμον, Φωτισμένη οσού Αϊώλου Αθηνών.
Εργασία του Άγιου Γερασίμου, στην Κωνσταντινούπολη.
Εργασία του Άγιου Γερασίμου, στην Κωνσταντινούπολη.
Εργασία του Άγιου Γερασίμου, στην Κωνσταντινούπολη.

Στο Αργοστόλι και στο Ληξούρι κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας για να φύγει φοβερή πανώλη

Η παρουσία του νέου ασκητή Γεράσιμου Νοταρά , και η δράση του ως Ηγούμενου της Κεφαλληνίας,

Ωστόσο, με κέντρο το μοναστήρι Του στα Ομαλά θα αναπτυχθεί ένας πόλος έλξης που θα ρυθμίσει,

Αυτό βέβαια θα φανεί περισσότερο, στις αρχές του δεύτερου αιώνα της Βενετοκρατίας, όταν

ως επιβεβαίωση για την κοινωνία του νησιού, γίνει η αγιοποίηση του Γεράσιμου Νοταρά
επισημως από το ανώτατο όργανο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, το Οικουμενικό Πατριαρχείο
Νέας Ρώμης -Κωνσταντινούπολη.

Σίγουρο είναι πως, και πριν την αγιοποίηση του Γεράσιμου Νοταρά, η στάση της ζωής Του,
ο ασκητικός βίος και ο αγώνας Του να διατηρήσει την Ορθοδοξία, Τον είχαν καθιερώσει
μορφή αγία και σεβαστή. Τούτο βεβαιώνεται από τους λόγους που προτάθηκαν και
αναφέρονται στο κείμενο της αγιοποίησης.

Σημαντικός και κύριος λόγος που στάθηκε σημείο αναφοράς για όλα τα παραπάνω
απετέλεσε η ύπαρξη του αναλλοίωτου θείου σκηνώματος του Γεράσιμου Νοταρά και αυτό
ήταν δυνατό έρεισμα, που δεν χωρούσε αμφισβήτηση για την όλη αγιότητα της μορφής Του,
ως θεία ανταμοιβή από τον Θεό για την όλη ασκητική Του πορεία. Συγχρόνως ήταν μια ηθική
και κοινωνική σταθερά για την πορεία του μοναστηριού των Ομαλών, που είχε τα ανεκτά

περιθώρια να προβάλει αυτό το σκηνώμα για να στηρίζει και να ενδυναμώσει την πίστη των κατοίκων του νησιού.

Η πρώτη απόφαση για τη λιτάνευση του Ιερού σκηνώματος πρέπει να πάρθηκε κάτω από αυτό το σκεπτικό: να υπηρετήσει την πίστη των κατοίκων του νησιού, να πολεμήσει την αρρώστια της πανώλης , να δείξει την αξία του αγίου και την αποδοχή Του από το κοινωνικό σύνολο, να διαμαρτυρηθεί και να αντισταθεί απέναντι στον καθολικό προπαγανδισμό των κατακτητών. Ακόμη να δεχτεί την όποια προσφορά του κοινού για να στηριχθεί οικονομικά το κοινόβιο των Ομαλών.

Κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας έχουμε τρεις μεταφορές του λειψάνου του Αγίου Γερασίμου, εκτός του χώρου του μοναστηριού. Οι πληροφορίες μας δίνονται από τον Κώδικα της Μονής του Αγίου Γερασίμου στα Ομαλά των χρόνων 1675-1763, έκδοση των Γενικών Αρχείων του Κράτους Νομού Κεφαλληνίας, πηγές 2, Αθήνα 1998, υπό Γεωργίου Ν. Μοσχοπούλου.

Σε αυτόν τον κώδικα αναφέρονται δυο μεταφορές του λειψάνου του Αγίου Γερασίμου κατά την περίοδο, που κατακτητές ήταν οι Ενετοί στο νησί: η πρώτη στα 1715 και η δεύτερη στα 1748. Η τρίτη μεταφορά αναφέρεται από τον ιστοριοδίφη Ηλία Τσιτσέλη στα 1718, αλλά σε έρευνα που έγινε στους κώδικες και στα κατάστιχα της ιεράς Μονής που φυλάσσονται στο τοπικό ιστορικό αρχείο δεν βρέθηκε η συγκεκριμένη μεταφορά.

Η πρώτη μεταφορά του λειψάνου του αγίου, πραγματοποιήθηκε 105 χρόνια μετά από την αγιοποίησή του και πρέπει να αποτέλεσε σημαντικό γεγονός για τον τότε ορθόδοξο κόσμο του νησιού μας, παρότι ο σκοπός ήταν να πολεμήσει την αρρώστια της πανώλης .

Η αναγραφόμενη μαρτυρία στον κώδικα για την πρώτη μετακίνηση λέει :

«Την προτη του Σεπτεβρηου ευγαλαμε το αγιον λήψανο και επηγαμε το Κάστρο, Αργοστόλι και Ληξούρι.....». Είχε δε περάσει το θέρος εκείνης της χρονιάς, όταν μετέφεραν το ιερό λείψανο με σκοπό να μαζέψουν ό,τι μπορεί να δοθεί για να χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες του μοναστηριού .

Από το Μοναστήρι πήγαν πρώτα στο Κάστρο του Αγίου Γεωργίου, που τότε ήταν πρωτεύουσα της Κεφαλονιάς, και έπειτα στο Αργοστόλι και στο Ληξούρι.

Από αυτή την γραπτή αναφορά αλλά και από παλαιότερες συμπεραίνεται πως το Αργοστόλι, πριν κηρυχθεί πρωτεύουσα, ήταν ένας υπολογίσιμος οικισμός και μάλιστα με το σημερινό του όνομα. Ακολούθως μετά το Αργοστόλι ήλθαν στο Ληξούρι, πόλη οργανωμένη χρόνια πριν οργανωθεί το Αργοστόλι. Καταλαβαίνει κανείς τι δύσκολη απόφαση ήταν αυτή: του να μετακινήσουν το ιερό σκηνώμα του Αγίου Γερασίμου σε μια τέτοια διαδρομή, που το οδικό δίκτυο φτιάχτηκε αργότερα. Μάλιστα μέρος αυτής της διαδρομής πραγματοποιήθηκε και με τα πλεούμενα για τη μεταφορά του αγίου από το Αργοστόλι στο Ληξούρι.

Στον κώδικα η μαρτυρία της μεταφοράς φέρεται ως οικονομικός απολογισμός από αυτή τη περιφορά του ιερού σκηνώματος, δηλαδή πόσα «έμασαν» , πόσα «εχάλασαν» για να αγοράσουν αναγκαία για το μοναστήρι και πόσα «χαλάστηκαν» για δουλειές που έγιναν με μαστόρους και για την αγορά του αγίου κουβούκλιου της Αγίας Τράπεζας.

Από τον οικονομικό απολογισμό που αναφέρεται και που είναι καρπός αυτής της μεταφοράς του ιερού σκηνώματος, μπορούμε να υποθέσουμε πως χωρίς αμφιβολία φαίνεται να είναι κοντά στην τότε πραγματικότητα.

Γράφεται στον κώδικα, ότι : «Εμασαμε ης το Ληξούρι ριάληα ευδομηντα έξη, ρ 76. στο Αργοστολη ριαληα σαραντα έξη. ρ 46.

Στο Καστρο ριαληα δεκα πέντε, ρ. 15= 137» Ακριβώς από αυτήν την οικονομική απολαβή από τρεις διαφορετικούς τόπους συμπεραίνουμε πως το Κάστρο του Αγίου Γεωργίου, πρωτεύουσα τότε του νησιού, άρχισε εκείνη την περίοδο να εγκαταλείπεται και να μοιράζεται τον κόσμο του με το Αργοστόλι που σιγά σιγά ανδρωνόταν ως ικανός τόπος με αξιόλογο λιμάνι. Το ποσό που μαζεύεται από το Κάστρο ήταν 15 ριάλια έναντι του Αργοστολίου που ήταν το τριπλάσιο. Πιστεύω πως τα στοιχεία αυτά των αριθμών αντικατοπτρίζουν την τότε οικιστική κατάσταση σε αυτές τις περιοχές.

Μελετώντας και συγκρίνοντας και την περίπτωση του Ληξουρίου βλέπουμε πως δείχνει ακριβώς το ανάλογο της κατάστασης, όπως του Καστρού με το Αργοστόλι. Στο Ληξούρι το ποσό είναι μεγάλο στη διαφορά, είναι πενταπλάσιο από του Καστρού και το διπλάσιο

περίπου από του Αργοστολίου. Το Ληξούρι εκείνη την περίοδο, ήταν μια αξιόλογη πόλη, βενετσιάνικη στο χαρακτήρα και φιλοξενούσε αρκετό αρχοντολόι αλλά και γεωργικό πληθυσμό τουλάχιστον στο σύνολο του, αρκετά περισσότερο από το ανερχόμενο πληθυσμιακά τότε Αργοστόλι.

Αξίζει από πολλές πλευρές να δούμε τι άλλο μάζεψαν από αυτή τη λιτανική γύρα του ιερού λειψάνου :

« Ενα παπλομα έριξε η αρχόντισα Χρηστοδουλάκενα Ανινισα, τεσερα σεντονια, μια σωτανελα σταμποτου ,μια πολακετα και σαραντα τουβαελια και ήτη αλα ληανοκοπιές .

Από της ανοθε γαζετες αγορασαμε τεσερα μανουαλη της οξο εκκλησίας μπρουτζηνα, ριάληα εκαντον τρηαντα, ρ.130.

Εξοδησαμε και εις το κοβουκλη της Αγιας Τραπέζης της οξο εκκλησιας,η πλερομή του μαστοροναι ριάληα δεκα τεσερα, τέσαρες ταυλες τζερμολο και τεσαρες αλπεδενιες , προκιες και υ κόθρη ριαληα έξη,ρ.6.»

Είναι εμφανής η απολογιστική αναφορά της συγκέντρωσης και της διαχείρισης των υλικών και των χρημάτων που απέδωσε αυτή η μεταφορά του αγίου σκηνώματος σε αξιόλογα οικιστικά κέντρα του νησιού εκείνης της περιόδου. Το μοναστήρι, πέρα από τον αγώνα της στήριξης του κοινοβίου του, έπρεπε να οργανωθεί ποικιλοτρόπως για το λόγο ότι ήταν το κορυφαίο μέσα στο νησί και μάλιστα φιλοξενούσε στο εσωτερικό του το ιερό σκηνώμα μιας σπουδαίας ασκητικής μορφής, αυτή του αγίου Γερασίου.

Αυτή είναι η πρώτη επίσημη μαρτυρία που αναγράφεται για τη μετακίνηση του σκηνώματος του Αγίου Γερασίου, από το μοναστήρι σε μέρη του νησιού, και που μας δίνει αρκετές πληροφορίες και συμπεράσματα για πιο λόγο έγινε αυτή.

Σύμφωνα με τον ιστοριοδίφη Ηλία Τσιτσέλη, έπειτα από τρία χρόνια από την πρώτη μεταφορά του αγίου σκηνώματος πραγματοποιήθηκε και άλλη μία, πιθανόν στα ίδια μέρη, για να σταματήσει η αρρώστια της πανώλης. Βέβαια στους κώδικες της Μονής δε

διασταυρώθηκε αυτή η συγκεκριμένη μαρτυρία.

Στον ίδιο κώδικα της Ιεράς Μονής των Ομαλών αναφέρεται και άλλη μια, δεύτερη μεταφορά του ιερού σκηνώματος σε μέρη του νησιού. Η δεύτερη αυτή μεταφορά έγινε 33 χρόνια έπειτα από την πρώτη που ανέφερα, δηλαδή στα 1748. Πραγματοποιήθηκε στις 24 Απριλίου του 1748, με προορισμό να μεταφέρουν το ιερό σκηνώμα στο Αργοστόλι και στο Ληξούρι. Μάλιστα, η όλη διάρκεια αυτής της παραμονής του ιερού σκηνώματος του Αγίου σε αυτές τις δυο πόλεις ήταν 20 μέρες. Το χωρίο της αναγραφόμενης αυτής πληροφόρησης δεν μας παρέχει την οικονομική διαφορά που εισπράχτηκε από κάθε πόλη, αλλά οι πληροφορίες δίνονται συνολικά ανά αντικείμενο ή χρήματα που συνέλλεξαν από τους κατοίκους των δυο πόλεων. Στη δεύτερη μεταφορά δεν αναφέρεται καθόλου το Κάστρο. Φαίνεται ότι είχε αποδυναμωθεί το πληθυσμιακό του στοιχείο και δεν προσφερόταν ως οικονομικός παράγοντας, με δεδομένο ότι η μετακίνηση μιας τέτοιας πομπής θα ήταν αρκετά δύσκολη υπόθεση. Αυτό είναι εύλογο μιας και το Αργοστόλι όλο και μεγάλωνε πληθυσμιακά και η νέα πόλη προσφερόταν για εδαφικές απλωσιές.

Επίσης το λιμάνι που είχε η εκκολαπτόμενη πόλη, στάθηκε ο πόλος έλξης να τραβήξει τους κατοίκους από το Κάστρο στο Αργοστόλι, όπου ήδη είχε εδραιωθεί ως κόμβος εμπορίου, εξυπηρετώντας και τη βλέψη της εξουσίας που να μπορούσε να ελέγξει τον κόσμο της.

Τα αντικείμενα που δόθηκαν από τους πιστούς σε αυτό το λιτανικό περίπατο του ιερού σκηνώματος ποικίλουν με πρώτο, διαφορετικό νόμισμα από την πρώτη μετακίνηση που ήταν τα ριάλια και σε αυτή τη δεύτερη τα τσεκίνια. Από την αναφορά και της δεύτερης μεταφοράς, βεβαιώνεται πως και οι 2 σκοπό είχαν την οικονομική ενίσχυση της Μονής που έπρεπε να σταθεί και να γίνει αποδεχτή μέσα στο κοινωνικό σύνολο του νησιού με έργα και πράξεις.

Την αναφορά αυτή υπογράφει ο Ιερομόναχος Δανιήλ Βάλσαμος που ήταν ηγούμενος της Μονής του Αγίου. Μας ενημερώνει δε, πως με την οικονομική απολαβή αυτής της μεταφοράς του αγίου σκηνώματος, έφτιαξε την «κάσα του αγίου».

Επίσης, ο ίδιος ηγούμενος Δανιήλ Βάλσαμος θα μεριμνήσει για να φτιαχτεί έως το 1776 , χρονιά που του παραδόθηκε, η αργυρή λάρνακα του ιερού σκηνώματος καθώς και το κουμπέ και ο σταυρός και η επένδυση με ασήμι έξι τεμαχίων αγίων λειψάνων.

Το κείμενο του κώδικα της δεύτερης αυτής μεταφοράς, απλό και απολογιστικό μας λέει:

1748, Απριλίου 24. Εβγαλαμε το αγιο λήψανο και το επιγαμε το Αργοστόλη και εκίθε το Ληξούρι. Εσταθηκαμε ημερες ηκοση οισ το Αργοστολη και το Ληξουρι, εμασαμε γαζετες (..) ησε τοσα μόνεδα ,ασημι και χρισαφη, τζεκινη χρισα πενηντα εξη, ηο .56, χοριστα τοπραμα: κερι λα(μ)παδες λητρες χοτρες 75. Ληβανη λητρες χοτρες 6, τουβαγελη τουζήνες 20, ποληες του σφοκιμάτου 20, τραπακα μια 1, σετονη δεκα10, ποδηές 3, (...) παλεες τεμελες ζευγαρια 15, μεσαληα ευτα 7.

Με τις ανοθεν γαζετες εξαγορασαμε ένα σηκλο ασημενηο με τα τατζα του, ένα βατσελη(...) και δηο κατιλιεριδες.

Έδοσα σε δαυτα όλα τζεκινη 32 και αρχηνησα τη κασα του Αγίου και την εφτιασα, αρχινοντας από τον Μαηον μινα και ετελιοθη τις 15 του Οκτοβριου μινός. Και τον ανοθεν χρονον εβαλαμε και σε δαυτη ακομη οκιές της βουλας εκατον ενενηντα, ν.190, και εδοσα και φατουρα του χρισηκου τζεκινη χρισα τριαντα. τζ. 30, χορις εις πομολο εβαλαμε(...)

Δανιηλ ιερομοναχος Βαλσαμος και ηγούμενος της αυτης μονης εγραφα.

Στην περιγραφή που έχει αυτή η αναφορά υπάρχει το όνομα της πόλεως του Αργοστολίου, εννέα χρόνια πριν από την ανακήρυξη της ως πρωτεύουσας του νησιού.

Είναι ακόμη μια επιβεβαίωση ότι πολλά χρόνια πριν από τον ορισμό της είχε δημιουργηθεί στον ίδιο χώρο μικρό πόλισμα που είχε το όνομα Αργοστόλι. Το πόσες μέρες έμεινε το σκηνώμα του Αγίου στο Αργοστόλι και αντίστοιχα στο Ληξούρι δεν μας δίνεται από την γραπτή μαρτυρία, αλλά ήταν συνολικά 20 μέρες. Τα πράγματα που μαζέψαν από αυτή, τη «γύρα» ήταν υλικά εκκλησιαστικής πρώτης ανάγκης, τόσο για το τελετουργικό της εκκλησίας, όσο και για το κοινόβιο. Αξιοσημείωτη είναι η πληροφορία ότι μετά από αυτή τη λιτάνευση δίνεται χρηματικό ποσό για να φτιαχτεί η κάσα του Αγίου Γερασίμου που άρχισε η κατασκευή της τον Μάιο και τελείωσε στις 15 Οκτωβρίου του ίδιου έτους. Βέβαια, οι εργασίες συνεχίστηκαν για να τελειώσουν τον επόμενο χρόνο όπως αναφέρεται. Επί πλέον αναγράφεται τι αμοιβή πήρε ο χρυσικός.

Αντιπαραβάλλοντας τις μεταφορές –λιτανείες του ιερού σκηνώματος του Αγίου κατά την Ενετική κατοχή με τις άλλες δυο που έγιναν την περίοδο της Αγγλοκρατίας, υπάρχουν και κοινά σημεία και διαφορές, με βασική το ότι, τα χρόνια της Ενετοκρατίας, σύμφωνα με τις πηγές που έχουμε, οι λιτανείες είχαν σκοπό να απαλειφθεί η πανώλη. Ενώ στα χρόνια της Αγγλοκρατίας, καθώς υπάρχουν ταραχές και επαναστάσεις, πέρα από το λόγο της αρρώστιας, τη μεταφορά του ιερού σκηνώματος θα την μεταχειριστούν οι Καταχθόνιοι για να πετύχουν το δικό τους σκοπό: κοινωνική αναταραχή, και καλλιέργεια αντιπαλοτήτων ανάμεσα στους Κεφαλονίτες.

Κατά την περίοδο που κυριαρχούσε η Προστασία, έχουμε δύο μεταφορές του ιερού σκηνώματος. Η πρώτη στα 1816 κατά τη σιτοδεία και ενάντια στην πανώλη και η δεύτερη στα 1850 επίσης για την πανώλη. Η μεταφορά – λιτάνευση έγινε και στις δυο πόλεις, Ληξούρι και Αργοστόλι. Κατά τη λιτάνευση του 1850, σύμφωνα με τον Ηλία Τσιτσέλη, υπήρχε σχέδιο από κάποιους να παραμείνει μόνιμα το ιερό λείψανο του αγίου στο Αργοστόλι, σε μεγαλοπρεπή ναό που θα κατασκεύαζαν για αυτόν τον λόγο, αλλά οι αντιδράσεις των χωρικών της κοιλάδας του αγίου ανέτρεψε το σχέδιο.

Ο ιστορικός Σπύρος Λουκάτος σε μελέτη του , μας ενημερώνει πως αυτοί που ήθελαν να παραμείνει το ιερό σκηνώμα στο Αργοστόλι, ήταν Καταχθόνιοι κυβερνητικοί του νησιού που θεώρησαν την ευκαιρία αυτή ως αιτία δημιουργίας νέας εξέγερσης των χωρικών της περιοχής των Ομαλών, των οποίων οι μνήμες ήταν νωπές από την εξέγερση του Σταυρού στις 14 Σεπτεμβρίου 1848, όταν συγκρούστηκαν κοντά στη γέφυρα του Αργοστολίου αιματηρά οι επαναστάτες Κεφαλονίτες με τους κατακτητές Άγγλους.

Εν κατακλείδι θα μπορούσε κανείς να πει πως από τα χρόνια της Βενετοκρατίας και κατ' επέκταση στα χρόνια της Αγγλικής Προστασίας, οι Κεφαλλονίτες είχαν αποδεχτεί με βαθύ σεβασμό το ιερό σκηνώμα του Αγίου Γερασίμου που ήταν και είναι ακόμη και σήμερα μια «Θεία προίκα» για το νησί και τους κατοίκους του. Σε μεγάλες και δύσκολες στιγμές, ιδίως όταν υπήρχε η πανώλη στο νησί ,η μεταφορά του ιερού σκηνώματος στα μεγάλα οικιστικά κέντρα έπαιξε καταλυτικό ρόλο για να απαλειφθεί η αρρώστια. Συγχρόνως και για να κατευναστούν τα πνεύματα κάποιων που αποσκοπούσαν σε συμφέροντα.

Γεράσιμος Σ. Γαλανός

Εστάλη στην ΟΔΥΣΣΕΙΑ,16/3/2020 #ODUSSEIA #ODYSSEIA